

Remissvar

Jernkontorets diarienum: 51/25

Stockholm 2025-12-22

Klimat och näringslivsdepartementet
Energienheten
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.e.remissvar@regeringskansliet.se
sandra.lenander@regeringskansliet.se

Yttrande över promemoria Förslag om nytt mål för effektiv energianvändning, KN2025/02031

Jernkontoret lämnar härmed synpunkter på remitterad promemoria avseende ett nytt mål för effektiv energianvändning.

Sammanfattning

Jernkontoret anser att förslaget att införa ett kvalitativt mål kan vara en fördel då det möjliggör ett förhållningssätt som kan se till en större del av nyttan med en viss energianvändning och hantering av energi i systemet. Det innebär också ett behov av att en nära dialog mellan industrin och myndigheter etableras för det fortsatta arbetet.

Samtidigt är själva formuleringen problematisk eftersom begreppet "effektiv energianvändning" här föreslås få en betydligt bredare innebörd än traditionellt.

I stålindustrin är frågan om energianvändning direkt kopplad till slutanvändaren och den energi som används i produktionsprocesserna. Det tror vi också är den koppling som många andra gör, inklusive de myndigheter som kommer att titta på målet och relatera till det i sitt arbete. Industrin jobbar ständigt med att göra den användningen så effektiv som möjligt, men det har ingen direkt koppling till det förslagna målets syften i form av motståndskraft, konkurrenskraftiga energipriser, ett resurseffektivt energisystem, flexibilitet eller lagring. Dessa syften är helt klart viktiga och behöver hanteras, men måste ses ur ett annat perspektiv än den traditionella innebörden av energianvändning. Det är också viktigt eftersom det till stor del även är andra aktörer inom energisystemet som har ett ansvar och möjlighet att påverka dessa syften.

Vi efterfrågar därför en målformulering som bättre visar att fler parter än slutanvändarna har ett ansvar att uppnå de syften som finns med målet, och att målet i sig är betydligt bredare än vad som traditionellt inryms i begreppet "användning". Det vore mycket olyckligt, och direkt skadligt, om de syften som uttrycks med målet ensidigt kopplas till slutanvändarens hantering av energi. Ett alternativt mål kan till exempel innebära att hitta ett bättre ord som

inte direkt för tankarna till slutanvändaren. Vi föreslår "en effektiv hantering av energi" i det sammanhanget.

I kommande arbete där Energimyndigheten föreslås gå vidare med framtagande av indikatorer och förslag till styrmedel, är det av yttersta vikt att myndigheten tar hänsyn till de olika perspektiven och vilka aktörer som kan ha betydelse för vilka syften. Myndigheten ska också samverka med industrin för att indikatorer och styrmedel ska bli effektiva och styra rätt. Det system med energihushållningsplaner som idag förekommer i samband med miljötillstånd behöver avskaffas eftersom det enbart innebär ett merarbete och inte kan sägas styra mot de syften som det nya förslaget till mål äger.

Jernkontorets utgångspunkter

Jernkontoret har under lång tid engagerat sig i frågan om både effektiv energianvändning och energieffektivisering, och har tillsammans med medlemsföretagen ett antal tydliga riktlinjer och förhållningssätt till detta.

- En effektiv energianvändning relaterar till ett sammanhållet perspektiv som innehåller och optimerar exempelvis använd energi, användning av andra resurser, produktionsprocessens samlade funktion och hur den hänger ihop med produktens egenskaper och i slutlig produktapplikation.
- Företagen själva har avgjort störst kompetens och kunskap om vilka effektiviseringar som är möjliga och lönsamma och vad som för företagen är den mest effektiva användningen av energi.
- Effektivisering är en naturlig strävan utifrån intresset att minimera kostnader.
- Energieffektivisering måste alltid ställas i relation till någonting annat, och den definitionen är viktig för att prata om samma sak. Ökad användning vid tillverkning kan exempelvis vara en effektivisering i relation till användarledet.
- De största interna effektiviseringarna sker i samband med större processförändringar och betydande investeringar.
- Ett aktivt arbete med löpande effektivisering är avhängigt resurser och kompetens som är dedikerade för detta.
- Såväl investeringsutrymme som personella resurser kommer bara till stånd i konkurrenskraftiga och välmående företag.

Målformulering, styrmedel och lagstiftning på området måste stötta dessa punkter och underlätta för industrin att fortsätta genomföra de åtgärder som stärker effektivitet, konkurrenskraft, produktutveckling och strävan mot målen om klimatneutralitet.

Synpunkter

Övergripande

Det ligger mer än man vid första anblick kanske tänker på i den promemoria som Regeringskansliet har remitterat. Med den målformulering och beskrivning som föreslås lyfts frågan från att enbart handla om en minskad energianvändning i förhållande till en given parameter, till att greppa om ett större sammanhang. Viljan att formulera ett mål som kan stötta de ambitioner om ökad elektrifiering och industriell aktivitet som finns inom både politiken och näringslivet är välkommen. Att som inom EU sätta ett mål som de facto innebär ett tak för energianvändningen är inte relevant eftersom det är effekterna av energianvändningen som är av intresse.

Från industrin har vi tidigare talat om att den energi som används snarare behöver optimeras än minskas utifrån just det perspektivet. Det är något som är viktigt att ha med sig när energianvändningen i en viss process eller anläggning ska utvärderas, eftersom energianvändningen är nära kopplad till hela processens design, de produkttegenskaper som eftersträvas, och de övriga insatsvaror som behövs.

Det föreslagna målet kan förvisso stå för sig själv, men behöver också kompletteras med ett förtydligande kring hur Sverige ställer sig till de mål som sätts via EU:s mål på området. Den som söker svar på dessa frågor genom att enbart tolka det föreslagna målet om effektiv energianvändning blir lätt besviken och en långsiktighet och tydlighet i politiken är högst önskvärd. Detta lämnas enligt underlaget till Energimyndigheten i samband med framtagande av indikatorer, men är också en politisk fråga när det kommer till hur Sverige framöver väljer att agera inom EU-samarbetet.

Omfattning

Utöver en ny formulering föreslår regeringen att effektbehov, flexibilitet och lagring är andra aspekter som bör omfattas av åtgärder för att nå en effektiv energianvändning. I förslaget talas det samtidigt om lagring och flexibilitet i användarledet. Här ifrågasätter Jernkontoret varför inte produktionssidan eller distributionen nämns. Ansvar för lagring och flexibilitet kan inte ensidigt läggas på användarledet, särskilt inte om dessa funktioner ska bidra till bland annat leveranssäkerheten, som är ett argument i skälen, och en ökad elektrifiering som är en del av syftet med målet. Det är i sammanhanget värt att påtala att effektivitet och flexibilitet inte alltid är lätt att kombinera för användaren, utan att nyttan av dessa parametrar kan behöva vägas mot varandra. Liksom de konsekvenser det får för exempelvis utsläpp. Det som leder fram till denna problematik är att förslaget använder begreppet "effektiv energianvändning" som traditionellt är direkt kopplat till slutanvändaren i en betydligt bredare mening. Inom industrin innebär "energianvändning" den användning som är direkt relaterad till produktionsprocesserna. En effektivisering av den användningen innebär att få mer eller samma utkomst av en given mängd energi som tillförs. När målet breddas och föreslås omfatta fler aspekter, samt det även ska leda till effekter som ligger utanför de konsekvenser som den traditionella synen på användning kan leda till, blir det bekymmersamt att kopplingen till slutanvändaren finns kvar. Målformuleringen behöver tydligare påtala att ansvaret för en effektiv hantering av energi ligger hos en mängd aktörer med olika förutsättningar att aktivt bidra till de syften som målet ska leda till. Inte minst blir den insikten avgörande när parametrar och förslag till styrmedel ska utformas på myndighetsnivå.

Ur ett användarperspektiv är det utifrån resonemanget ovan samtidigt mycket positivt att det i underlaget tydligt framgår att industrins konkurrenskraft prioriteras och att flexibilitet bör ske på frivillig basis och inte genom indirekt tvång till följd av höga eller volatila priser eller politiska styrmedel. Till detta bör läggas att enskilda industriella processers egenskaper som inte möjliggör en helt anpassningsbar energianvändning inte heller ska leda till orimliga kostnader eller risker som uppenbart försämrar konkurrenskraft och investeringsförutsättningar. Det senaste årets erfarenheter på balansmarknaden måste åtgärdas och får inte upprepas.

Om styrmedel

Förslaget nämner flera gånger att åtgärder och styrmedel ska leda till samhällsekonomiska nyttor. Det är mycket viktigt att sådana nyttor också ställs i relation till de kostnader som de kan orsaka. Särskilt när nyttor och kostnader uppstår på olika ställen och inte nödvändigtvis stöttar de verksamheter i samhället som vi vill stimulera. Allokering av nyttor och kostnader måste därför alltid belysas och hanteras när styrmedel och marknadsförutsättningar ändras. Vi har på senare tid sett mycket dåliga exempel på detta när förändringar på elmarknaden

(läs balansmarknaden) sägs öka samhällsnyttan, men kostnaden för det riskerar att landa på enskilda aktörer med en viktig roll i samhällets försörjning och motståndskraft.

Att hänvisa till en effektiv hushållning med energiresurser öppnar i sig för många tolkningar som lätt kan få oavsiktliga konsekvenser i utformande av styrmedel, krav på energihushållningsplaner är ett exempel på detta som utvecklas nedan. Utifrån detta läggs ett stort ansvar på de myndigheter som har att förhålla sig till det kvalitativa målet att göra det på ett sätt som stimulerar den utveckling som politiken syftar till, och som kan etablera både styrmedel och praxis i handläggning som i sig leder till att elektrifiering och en utökad industriell ekonomisk verksamhet kan förverkligas. Slutsatsen blir således att en politisk viljeinriktningen för svensk industriell utveckling behöver få ett ännu tydligare genomslag i de instruktioner och regleringsbrev som lämnas till myndigheterna.

Den föreslagna målformuleringen bör därför även ses i samband med det uppdaterade direktivet för energieffektivisering och en effektiv implementering av detta vilken rätt genomförd kan medföra en välkommen lättnad i kraven avseende upprättande av planer och rapportering för de företag som har ett energiledningssystem eller motsvarande. (Se även Jernkontorets remissvar KN2025/01463.)

Ett nytt mål tillsammans med nya krav på företagen som ställs i EU:s energieffektiviseringsdirektiv (EED) aktualiserar frågan om energihushållningsplaner (EHP) vilka också måste utvärderas utifrån ett nytt mål för effektiv energianvändning. EHP är något som i vissa fall har blivit till villkor för att företag ska få miljötillstånd, och som sedan följs upp via tillsynen enligt miljöbalken. Detta är enligt Jernkontoret något som bara skapar förvirring, merarbete och kostnader för de företag som omfattas, och som inte leder till någon annan nytta än vad efterlevnaden av det nya energieffektiviseringsdirektivet och därtill kopplad lagstiftning kommer att medföra. Energieffektivisering inom industriprocesser är inte heller en kärnkompetens för de personer som utför tillsyn enligt miljöbalken.

Jernkontoret anser därför att systemet med EHP bör läggas ner, och att hela ansvaret för uppföljning av nödvändig lagstiftning avseende energieffektivisering sköts av Energimyndigheten. Frågan om energieffektivisering ska inte vara en del i fråga om miljötillstånd (med undantag för det som enligt EED gäller kostnads-nyttoanalyser), utan hanteras fullt tillräckligt i den specifika lagstiftning som finns på området. Utöver detta kan snarare övervägas styrmedel som underlättar för företag att upprätthålla kompetens och att samverka med övriga samhälle och andra sektorer för exempelvis tillvaratagande av restenergier.

I Energimyndighetens kommande arbete och uppdrag gällande framtagande av såväl indikatorer som styrmedel bör användarsidan och industrin i synnerhet inbjudas att delta.

Jernkontoret

Annika Roos
Verkställande direktör

Pär Hermerén
Handläggare